

Nes kirkeruiner på Romerike i Akershus

Skipet sett mot øst. Østgavlens murverk har omfattende skader. I 2004 ble det satt opp en midlertidig støtte for å hindre nedrasing av stein. Foto: S.Ramstad©Riksantikvaren.

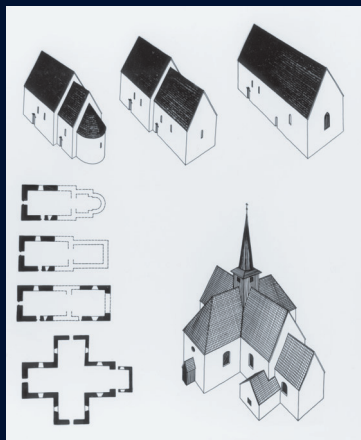
Oversiktsbilde av kirkeruinene før restaureringen i 1925.

Foto: J.M. Holmsen©Riksantikvaren.

Ruinenes innside mot øst etter arbeidene i 1935-36. Store trær som sto inne i ruinene ble senere fjernet under Håkon Christies utgravninger i 1958.

Foto: C. Enger©Riksantikvaren.

De fire stadiene i kirkens bygningshistorie. Etter Christie 1966.

Historikk

Kirkeruinenes eldste del stammer fra en kirke i romansk stil. Den ble antakelig bygd i første halvdel eller på midten av 1100-tallet som en av Romerikes tredingskirker. Det er imidlertid antatt at den kan ha hatt en forgjenger i tre, som ble bygd så tidlig som på 1000-tallet.

Steinkirken gjennomgikk flere ombygginger i løpet av sin ca. 700-årige historie. På 1200-tallet ble det opprinnelige apsis-koret revet og erstattet med et større rektangulært kor, og på 1300-tallet ble kirken ombygd til en gotisk langkirke. Den siste store ombyggingen fant sted i 1697, da kirken fikk sin nåværende form som korskirke. De tidligere bygningsfasene er i dag synlige i form av fundamenter i bakken.

I 1854 ble kirken rammet av lynnedslag og brant ned. Siden har den stått som ruin.

Tidligere arbeid på ruinene

I tiårene som fulgte etter brannen var det planer om å rive ruinene, men dette ble avverget etter at alder og antikvarisk verdi ble påpekt. Brannen hadde gjort stor skade på murene, og ruinene ble stående og forfalle fram til 1924-25, da det første store konserverings- og restaureringsarbeidet ble utført. Sammenraste deler av ruinene ble rekonstruert slik at murene i dag framstår som nesten komplette opp til takhøyde.

I 1935-36 ble det igjen gjennomført omfattende konservering av murverket. Alle murflater ble reparert ved sementspekking, nedraste partier ble oppmurt på nytt og terrenget ble planert og parkmessig opparbeidet. Mye av dette arbeidet holder fortsatt godt i dag.

I 1958 ble ruinene arkeologisk undersøkt. Utgravningene avslørte mye av bygningshistorien som er beskrevet over.

Senere er det foretatt mange mindre reparasjoner av murverket, bl.a. i 1969-71, 1986, 1993 og 1996-97, men det er ikke gjort noen helhetlig konservering siden 1930-tallet.

Skjøtselsplan og konservering

I 2004 ble det fra Nes kommunes side uttrykt bekymring over at løse steiner falt ned fra kirkens korbue og vestportal. Det ble da besluttet å gjennomføre en teknisk analyse av murverket for å identifisere mulige årsaker til nedbrytingen og foreslå tiltak for å utbedre skader og hindre videre forfall.

Våren 2005 ble det utarbeidet en slik tilstandsanalyse og en skjøtselsplan for ruinene, som et samarbeidsprosjekt mellom Nes kommune, Riksantikvaren og Akershus fylkeskommune. Skjøtselsplanen skal sikre oppfølging av konserveringsarbeidet og godt vedlikehold av ruinene og området rundt i årene som kommer.

På grunn av ruinenes kritiske tilstand ble det besluttet å igangsette konserveringsarbeidet så snart som mulig. I 2005 ble det derfor gitt midler til oppsetting av stillaser og midlertidig overdekking av murene der problemene var størst. Sementfugene skal renses ut og murverket stå til lufting og uttørring før ny spekking foretas med en egnet kalkmørtel. Dette gjøres steg for steg på alle dårlige murpartier. Ustabile og utraste deler av murverket blir så sikret og dekkningen av murkronene utbedret. Det er forventet at konserveringsarbeidet vil ta ca. 5 år totalt.